

Torre de Can Gelmà o de Can Jalmar; Can Gelmar; Can Jaumar

Fogars de la Selva

Ubicació

Lloc/Adreça: Polígon 3, parcel·la 1 (a l'est del terme municipal)
Emplaçament Veïnat de l'Estany
Alçada: 55

Coordenades:

Latitud: 41.72838
Longitud: 2.70033
UTM Est (X): 475077
UTM Nord (Y): 4619663

Classificació

Número de fitxa 08082 - 19
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Medieval
Segle XII-XIII
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: La fragilitat de les restes conservades per les tècniques constructives utilitzades de l'època, l'erosió per motius naturals i antròpics i actuacions il·legals i furtives malmeten cada dia que passa aquest bé patrimonial.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Observacions protecció: Decret 22 d'abril de 1949: Monument històric 4130
Data aprovació: dc., 31/10/2012 - 12:00
Número inventari Si (IPA); Si (CC.AA)
Generalitat i altres inventaris

Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08081A003000010000BI
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa:	dc., 22/12/2021 - 13:02

Descripció

La Torre d'en Gelmà s'alça damunt un turonet de 55 metres sobre el nivell del mar situat a la riba esquerra de La Tordera, en els límits amb el terme municipal de Tordera. Malgrat la poca alçada del turó, sobresurt de les terres del voltant, planes destinades durant molts segles al conreu. També és un punt de clar control pel pas de La Tordera. També es controla el pas natural del riu conegut des de l'edat mitjana amb el nom de Pas de la Fontanella (Passum de Fontanelle, el 1276) que comunicava el Pla d'Anyells o de la Júlia amb Riutort i cap a Massanet, en el lloc de La Rocassa, que està ben a prop. Connecta visualment amb el Castell de Palafolls i el de Blanes i controla la plana que va cap a Hostalric i, cap al nord, la zona baixa, l'antic estany dessecat de Riutort. Tota aquesta zona, als segles XIII-XIV, era coneguda com a Vilar Llobet, una àrea de poblament dispers que pertanyia a la canongia agustina de Santa Maria de Roca Rossa (Joan Bou Illa, Joan Bou Pla i Jaume Vellvehí, 2015).

Actualment el turó es troba seccionat per la línia del ferrocarril de Barcelona a Maçanet, però abans hi havia continuïtat entre la torre i la masia homònimes.

Es tracta d'una construcció fortificada de planta quadrada (19 x 19'5 metres), que conserva tot el perímetre en els costats nord i est fins a 8 metres d'alçada), parcialment en el sud, i només part dels angles en l'oest; si més no visibles. Els murs tenen una amplada d'1'20 m. Tot el conjunt està envoltat per un fossat que en ocasions aprofita el relleu natural.

El principal estudi sobre aquest element correspon a Joan Bou Illa, Joan Bou Pla i Jaume Vellvehí (2015, 111-123), que identifiquen dos nivells constructius. El primer nivell constructiu correspon "al primer nivell del mur fet amb un aparell de pedres irregulars i de mida variable, desbastades i disposades en filades que intenten ser horitzontals i lligades amb morter de calç. Des de l'interior, on l'amuntegament de runa és menor, el mur té una alçària de 2,30 m i és constant en tot el perímetre, excepte en els angles on només se'n conserven les primeres filades. En aquest nivell, els murs presenten espitlleres, visibles des de l'interior i també des de l'exterior en els costats nord i sud".

El segon nivell constructiu "Damunt del mur de pedra de 2,30 m s'aixeca una paret de tàpia, que només s'ha conservat, força erosionada, en el costat de llevant i arriba fins a una alçada aproximada d'uns 6 m. Immediatament després de començar la paret de tàpia, apareixen en la part interior del recinte encaixos per a bastides o potser per a bigues. Aproximadament un metre i mig per damunt del mur de pedra, observem quatre obertures, probablement espitlleres, distribuïdes regularment i, com les del primer nivell, estan orientades cap a un costat o l'altre. És probable que es repetissin en els altres llenços". També s'hi localitza un pou circular d'1'4 metres de diàmetre.

Els autors de l'estudi daten la construcció, a manca de documentació més enllà del segle XVI, per la tipologia de les espitlleres entre els segles XII-XIII i citen paral·lels a Castellterçol o la Torre de l'Esparra a La Selva o la Torre de Grions, també a la Selva. L'aparell constructiu emprat en els murs, malgrat que podria atribuir-se a qualsevol època, també coincideix amb l'emprat en moltes construccions medievals.

Observacions:

S'ha optat per adoptar la forma normativa del nom, tot i que es respectarà la forma dels documents quan se citin. Algun testimoni oral recorda nomenar-la Torre dels moros.

Història

Joan Bou Illa, Joan Bou Pla i Jaume Vellvehí (2015) ens diuen que és difícil saber-ne l'origen donada la manca de documentació que s'hi refereix i apunten seguir-ne la vinculació amb la masia de Can Gelmà; que d'altra banda apareix vinculada als cognoms Barceló i Jalmar. I diuen que tant com l'altre es documenten en terme de Tordera de ben antic: consta el cognom Jalmar en un document del segle XIII conservat a l'arxiu Can Serra del Massans i, amb més freqüència, al segle XIV indistintament amb les formes Gelmar i Jalmar. També trobem el cognom l'any 1371 a la parròquia de Sant Llorenç de Maçanet, on Ramon Jalmar actuava com a oficial executor de la cort, executant els embargaments i les penes a què eren condemnats els reus. Per la seva banda, el cognom Barceló, en aquest cas Barceló de Riutort, consta el 1257 en l'establiment de diverses propietats al Pla d'Anyells prop de l'estany, atorgat per Arnau, prior de Roca Rossa, i novament als segles XIV i XV.

Però, afirmen que la vinculació de la torre amb aquests cognoms no es pot fer fins a principis del segle XVI, quan l'any 1514 consta Miquel Barceló de la Torre en el bateig de la seva filla Elisabeth. Poc després, Francí Jalmar es casarà amb la pubilla del mas Barceló i constarà en el fogatge de 1553 com a Francí Jalmar alias Barçelo. El 1613, el propietari del mas Barceló de la Torre era Antoni Jalmar que era casat amb Magdalena. I al segle XVIII ja consta un mas Jalmar Barceló al mateix veïnat.

Bibliografia

AJUNTAMENT DE FOGARS DE LA SELVA (2012). Catàleg de béns a protegir; dins *Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Fogars de la Selva*.

AJUNTAMENT DE FOGARS DE LA SELVA (2012). Catàleg de masies i cases rurals en sòl no urbanitzable; dins *Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Fogars de la Selva*.

BOU I ILLA, Joan; BOU I PLA, Joan; VELLVEHÍ ALTIMIRA, Jaume. (2015). La Torre de Can Gelmà o Jalmar Tordera/ Fogars de la Selva. Estat de la qüestió (1999-2015) dins *Trobada d'Entitats de Recerca Local i Comarcal del Maresme*, [en línia], 2015, Núm. 9, p. 111-23, <https://raco.cat/index.php/TrobadaMaresme/article/view/314827> [Consulta: 18-10-2021].

FUGAROLAS i MASÓ, Jaume i VILÀ i CAMPS, Josep (2007). *Fogars de La selva, temps ha*. Fogars de La Selva: Edició dels autors.

LLINÀS i POL, Joan i MERINO SERRA, Jordi (2001). El patrimoni de la Selva: inventari històric, artístic i arqueològic dels municipis de la comarca. Consell Comarcal de La Selva.

Enllaços d'interès:

<https://raco.cat/index.php/TrobadaMaresme/article/view/314827/404980>

